

nieuwe staat, niet meer onskinderen, — door den eigenschap te niet meer eggeleid wor- l zijn tot den

oovige is, dat moeten ver- ds weg zich idelijk zicht- houden feite-

De weg van eerlijken wil- gen van God liet langer te- lingen, naar rop men op ten sterkste" ghebben zij boven", ge- tere wereld ljdzaamheid n ook hierin laatsten gang verlangen, in dus voor de zelf tenslotte t-wapen", dat in hanteeren God zelf hun hun sterven, ar de slacht- w van Lot ens moch- het punt een stad, die ddelen heeft, reld-van-van-

in het uur en naar den om-zien naar nden van de nt — kregen : hun bij God vereld van de n verder af- echt-van-den- end, doch al rkte-van-het- stad, waar- god de Heere d: hun Heere

af gaan staan, poorten van n Psalm 149, Recht, is „in aalloth defini-

K. S.

(danus) dit stuk

het punt van de „twee getui- „totaal anders" geschiedt? B.v., anders is, dan (de opgeheven ldsag. En Eila de); en na zijn oden. Zeker, de d", en „biddn". e kerk, geen og voeren zij, gevoerd worden ling is dus niet: feiten gebleken kerk voorbij is, nis als wie een

VEN

reeks). XVIII.

van de pluri- bij Bavink rondslag, ziet Kuyper. Ook k der Schrift, r historie, rjizing", zoo 274, „welke rkbegrip aan- n. De unifor- traden na en ligie en kerk

it helaas óók „kerk" ver

menkt met de hypothetische pluriformiteit der „waarheid(s)belijdenis"; dat hij — blijkens zijn „voor goed" — óf de bede van Christus: „dat zij allen één zijn" anders verstaat dan als een bede om óók in het zichtbaar-institutionele leven doorgevoerde eenheid, óf deze bede ziet als een, welke aan deze zijde van de grenslijn van den tijd niet wordt gehoord; en eindelijk, dat hij de pluriformiteitsleer ziet als een gevolg van den historischen gang van het leven, zonder dat zij als rijpe vrucht der Reformatie zich tegenover de „roomsche" uniformiteits„dwaling" als uit de Schrift afgeleide gereformeerde pluriformiteitsleer kon presenteren met de Schrift in de hand. Over deze dingen spraken we reeds, toen we handelden over Dr A. Kuyper; we kunnen dus thans daaraan voorbijgaan.

Eenzelfde uitzicht-loosheid, als we ten aanzien van de mogelijke eenheid der kerk zooveel reeds min of meer zich zagen voordoen bij Bavink, kan men ook constateeren in zijn rede over „de katholieiteit van Christendom en Kerk", Kampen, 1888. „De ééne christelijke kerk", zoo lezen we daar, „is uiteengevallen in een ontelbaar aantal kerkjes en secten, van vereenigingen en genootschappen. De hope van den oud-katholieken Von Dollinger op een hereeniging van alle christelijke kerken, heeft geen anderen grond dan een goed bedoeld maar steeds onvruchtbaar gebleken syncretisme. Maar" — zoo vervolgt de auteur — „hoe schadelijk die eidelooze scheuring ook zij voor de eenheid der kerk en de eenheid der leer, voor het Christendom legt ze toch niet uitsluitend een ongunstig getuigenis af. Zij is een bewijs, dat het Christendom nog leeft, dat het een macht is onder het volk, dat het een zaak is, die duizenden ter harte gaat. De rijkdom, de alzijdigheid, de veelvormigheid van het christelijk geloof wordt er in openbaar".

Dat nu deze laatste troost „schraal" is, wees ik bij de bespreking van Dr A. Kuyper reeds aan. Dat het evenwel toch als „tróöst" wordt gezien, ontleent aan de hoop op een komende éénheid nog des te meer het uitzicht. Ja, men vergunne ons den eigenaardigen zegtrant: het ontleent aan deze hoop — bij wie haar zóó „voeden" — ook de hoop op haar eigen standvastigheid. Indien toch niet een dieper inzicht in Gods waarheid de oorzaak wordt van de eenheid, doch omgekeerd, de scheuring aanleiding wordt tot dieper inzicht, en indien dan voorts wat slechts „aanleiding" is tot dieper theologisch onderzoek ongemerkt als zegenrijke „vrucht" van zoodanig dieper onderzoek wordt geëerd, dan wordt aan den eisch, „dat ieder schuldig is, zich bij de ware kerk te voegen" feitelijk de scherpe prikkel ontnomen, en dan verteert de hoop op eenheid zichzelf: zij draagt geen „ijzer en koper" meer „onder haar schoenen", als zij haar voeten zetten wil op de bergen der evangelieverkondigers, die het goede, ook het goede der komende kerk-eenheid komen boodschappen.

K. S.

Aäron en de Egyptenaren.

Dr H. L. Both van Arnhem, heeft een boekje geschreven: „Arbeiders in Zijn oogst". Het draagt tot onderlittel: „Een woord aan allen, die den naam van Jezus Christus aanroepen, inzonderheid tot mijn broeders in de Gereformeerde Kerken".

Wanneer wij over dit boekje iets gaan zeggen, dan doen wij dat alleen, omdat het moet. Wij doen het niet „graag". Wel „gewillig", en dus tenslotte ook wel „met vreugde", maar niet grelig, niet gemakkelijk. Liever hadden wij, zooveel het aan ons ligt, dit boekje niet besproken.

De redenen, waarom wij het liever niet gedaan hadden, zijn niet zoo moeilijk te verstaan.

Het boekje toch is zelf — dit in de eerste plaats — blijkens de officiële opdracht, geschreven „met dankzegging en gebed tot God voor het werk der Oxford-groep". De schrijver weet, dat er onder zijn „broeders in de Gereformeerde Kerken" velen zijn, die God niet danken voor de „Oxford-groep" als zoodanig, doch die van meening zijn, dat zij het proces der ontkerstening zal helpen verhaasten. En nu is het al dadelijk eenigszins pijnlijk, dat reeds in het „Woord Vooraf" wordt gesproken over „liefdelooze critiek", die het „opmerkelijke verschijnsel", dat zich laat aanduiden met den naam van Oxford-groep, van een zeker „elikel" zou willen „voorzien". Wij meenen hier het gevaar te zien van „liefdelooze critiek" van den Oxford-groepman op de critiek van den niet-Oxford-groepman. En het wijzen daarop kan, evenals het zakelijk handhaven der critiek, dan aanleiding worden voor nieuwe liefdelooze critiek op de critiek en de critici.

Een tweede reden, waarom wij liever dit boekje niet besproken hadden, ligt in zijn persoonlijk karakter. Blijkens het „Woord Vooraf" wil de schrijver uit eigen leven verscheidene dingen ons mededeelen, en ons „in het hart laten lezen". Het gevaar is niet denkbeeldig, dat wie na het gelezene afwijzend tegenover het geschrift staat, daarna geacht wordt, een kostelijk hart te hebben miskend. Terwijl het juist niet over dat hart gaat, doch over de waarheid.

Dat wij niettemin toch over dit geschrift enkele opmerkingen gaan maken, heeft zijn goede reden. Vooreerst: het is ons gevraagd. Ook aan ons blad werd het boekje ter recensie gezonden. Bovendien: het zou onbroederlijk zijn, het geval opzettelijk dood te zwijgen. In de derde plaats: er wordt aan dit geschrift nu eenmaal aandacht gewijd, en wij kunnen dus, willen wij in ons kerkelijk leven de beweging der geesten „blijhouden", dit geschrift niet zonder meer passeeren.

De bekende Karl Barth heeft in een van zijn eerste geschriften zich eens uitgelaten over de vraag, in hoeverre wij, christen-menschen, anderen of ons zelf overtuigen kunnen, dat het Woord van God „in" ons, en „aan" ons, krachten heeft gedaan. Hij zegt, dat wij de werking van Gods Woord in ons leven niet zullen kunnen bewijzen. Dat wij de kracht van Gods Woord in onze christelijke religie tegenover andere „religies", teneinde de „onze" als een werk Gods te vertoonen, niet kunnen bewijzen. Wie inderdaad teneinde „het ware" van „het snoode" te onderscheiden, zou willen aantonen, dat Gods Woord in zijn leven en religie werkelijk zijn goddelijke uitwerking gehad heeft, zoo zegt Barth, dien zou het evenzoo vergaan als inderdaad Aäron, toen hij voor den farao van Egypte stond, en den staf op den grond wierp. De staf werd inderdaad tot een slang; maar de Egyptenaren deden het ook.

Deze opmerking van Barth strookt geheel met het gedachten-complex, waarmee hij zijn aanval op „kerk" en „christendom" heeft ingezet. Zij strookt echter in zooverre niet met den bijbel, als zij zich het probleem vergemakkelijkt. Dit laatste doet de bijbel niet. Barth immers beperkt zich tot de eerste wonderen, die de egyptische tovenaars Mozes en Aäron konden nadoen. Maar hij verzuimt, er op te wijzen, dat, volgens het verhaal van de Schrift, de later door Mozes gedane teekenen allerminst konden worden nagedaan door de tovenaars van Egypte. God begon — aldus teekent het ons de bijbel — met het mindere, en met datgene wat — en dan nog maar schijnbaar — imiteerbaar was. Maar Hij ging voort met wonderen, die niet te imiteeren vielen. En zóó teekende Hij, voor het geloof, zijn knechten Mozes en Aäron inderdaad als zijn knechten.

Dit alles, nog eens, blijft bij Barth's terloops gedane opmerking buiten beschouwing. Evenals het feit, dat reeds dadelijk bij dat eerste teeken Aärons slang die der egyptenaren opslokte.

Wie de beweging der geesten in onzen tijd op godsdienstig-kerkelijk gebied met aandacht gadeslaat, moet wel zeer vaak aan deze opmerking van Barth denken. Hoe vaak toch ontmoet hij christenen, die geneigd zijn elk stichtelijk gezelschap, als het maar in slaat is, een teeken van Mozes en Aäron te imiteeren, onmiddellijk in te rekenen tot den kring, binnen welken God „geestelijke werkingen" (iets anders dan de heilsprogram-matige werken van den Geest) doet: immers: men kan óók daar teekenen doen, die Mozes heeft gedaan! En hoe vaak BLIJFT men dan staan bij dit toch zeer oppervlakkig werk-van-vergelijking. Men vraagt niet naar het vervolg der dingen. Men vraagt niet, hoe de afloop is. Niet, bij wie het Woord is. Zelfs niet — hoewel de geschiedenis ettelijke voorbeelden oplevert van Aärons „kerk-staf", die andere staven opslokte — zelfs niet, of soms het imiteerend gezelschap met zijn imitatie-wonder haast verteerd werd en verbleekte voor de majesteit der — kerk. Men blijft eenvoudigweg staan bij datgene, wat Mozes-Aäron met de tovenaars van Egypte, naar het uiterlijke gezicht, gemeen hebben. Maar in zijn vreugde over hetgeen men gezien heeft, vraagt men niet naar de uitkomst der werken. En niet naar den mandaat-brief van den Heere.

Wanneer ik b.v. aan Möttlingen denk, met zijn genezingswonderen, en ik hoor dan sommigen zeggen: ziet gij wel? dáár is de Geest, dáár is het oude christendom! — dan denk ik: de tovenaars kunnen het ook. De Christian Science kan het ook. Lourdes kan het ook. De Maria-cultuur kan het ook. Let wel: ik zeg niet, dat daarmee de personen van Möttlingen geteekend zijn. Want het kunnen best oprecht geloovige christenen zijn; van velen geloof ik het onmiddellijk. Maar dat bepaalde, dat Möttlingen van de anderen ONDERSCHIEDT, inderdaad, DAT kunnen de tovenaars ook. De beslissende vraag is voor mij dus slechts: wat het Woord Gods van deze dingen zegt. En als mij dan de Schrift het inzicht geeft, dat bij toenemende uitstraling van het geloofslicht, en bij voortgaande Geesteswerking, en bij het voortschrijden van de tijden, juist al die verschijnselen, waarop (zoover het de genezingswonderen betreft) Möttlingen bij voorkeur wijst, als op even zoovele teekenen van Christus' aanwezigheid, móé-ten minder worden en verdwijnen, dan denk ik weér aan den strijd van Mozes en Aäron tegen de tovenaars. En wat zie ik dan? Ik zie, dat Mozes

dóór-getrokken, voortgeschreden is VAN door tovenaars imiteerbare aanvangs-wonderen TOT de alle tovenaars verslaande en overwinnende prediking van het Woord, en tot den ambtsdienst in de geroepen kerk van Christus Jezus. Noch dat Woord, noch die ambtsdienst was er bij de egyptenaren.

Nog eens: ik zeg niet, dat „de anderen" egyptenaren zijn. Ik zeg alleen maar dit: wie Mozes is, en wie een egyptenaar, wie in de goede gemeenschap dient, wie in de kwade, dat zal het Woord moeten bewijzen. Een teeken is slechts den geloovigen tot teeken. Al wat Möttlingen aan feitenmateriaal aanvoert, zegt mij niets. Wie doet den ambtsdienst?

Welnu, zóó ook ongeveer denk ik aan de geciteerde opmerking van Barth, en aan wat daarop volgde, wanneer ik lees het „Woord Vooraf" van Ds Both. Hij wil bewijzen, dat „de kracht van Christus zich heel wonderlijk openbaart in onzen tijd". Hij meent, dat zij zich bijzonderlijk openbaart in de Oxford-groep. Als bewijs van die openbaring van Christus' kracht worden dan door hem allerlei verschijnselen genoemd.

Welnu, zonder nog deze week verder te gaan, willen wij dadelijk het probleem zóó stellen: is wat Ds Both ten bewijze aanvoert te rekenen tot dat gebied, dat de „tovenaars" ook kunnen doen? Is, wat hij als „bewijs" voor „Oxford" aanvoert, óók mogelijk bij mindere doorwerking van het Woord? Bij minder heldere uitstraling van het licht der Schrift? Bij tegenwerking van het Woord? Bij bedekking van het licht? Of is het specialiter een vrucht van dieper inzicht in de Schrift? Of valt dat speciale, dat de Oxford-groep kenmerkt, binnen den kring van wat „tovenaars" van allerlei slag kunnen nadoen? Of grijpt het gehoorzaam, en in zijn voortgang zich-zelf al meer in zijn eigen consequenties vertoonende, naar dat wat voor het geloofs-oog Mozes van de tovenaars onderscheidt: n.l. het bedienen van Gods Woord, het prediken van de wet, het voltrekken van het oordeel, het doorgeven van den zegen, de institueering van de kerk van Christus?

Want al deze laatste dingen konden de tovenaars niet nadoen. Maar ze waren dan ook juist de ambtelijke verrichting van de geroepen geluigen, Aäron en Mozes, het hen bepalende. Dat waren die teekenen heelemaal niet.

Over dit vraagstuk handelen wij dan een volgenden keer.

K. S.

Vrije Protestantische Theologische Faculteit. (I)

Verleden week schreef ik een artikeltje: „Een stap in de richting van genoegzame eenparigheid". Omdat het daarin besproken geval mij interesseerde, niet vanwege eenige behoefte aan scherts, maar vanwege een reeds jarenlang bij mij levend besef, dat het komen moet tot „genoegzame eenparigheid" in de verleden week aangeduide kwestie, schreef ik dit artikeltje. En om dezelfde reden geef ik thans een aanvulling.

Drs Smitskamp, die zeer terecht verband lei tusschen de promotie-handeling, verleden week bedoeld, en het bekende Calvinisten-congres, gaf ook een korte typeering van de promoveerende faculteit. Ter aanvulling daarvan, en dus ter verduidelijking van hetgeen verleden week opgemerkt is, citeer ik een artikel over deze faculteit, geschreven door dekaan Lachenmann te Leonberg in: „Die Religion in Geschichte und Gegenwart" IV, Tübingen 1930, 963, 964. Wij lezen daar, dat na den oorlog van 1870—1871 de afzonderlijke faculteiten van de Universiteit van Straatsburg over de naburige Fransche Universiteiten verdeeld werden. Bij deze verdeeling bleef aanvaankelijk de Protestantische Theologische Faculteit allereerst zonder verband met andere faculteiten, zonder universitair verband dus, staan. Zij was „heimatlos". Als een zwakke vergoeding voor de toegebrachte schade deed sedert 1873 een Vrije Theologische School (Ecole libre des sciences religieuses) dienst. Deze werd in het leven geroepen door de inmiddels uit Straatsburg naar Parijs getrokken professoren Lichtenberger en Sabatier. Dank zij echter het volhardend pogen van deze heeren en de energieke houding van de Lutherische Synode van 1876, bewilligde de Kamer van Afgevaardigden in de overplaatsing van de Straatsburger faculteit naar Parijs, met telkens drie leerstoelen, voor de Gereformeerde en voor de Lutherische belijdenis. In 1897 betrof deze faculteit een eigen gebouw (Boulevard Arago), dat haar ook na de scheiding tusschen kerk en staat ter beschikking bleef.

Pogingen om deze blijkbaar niet-officiële faculteit los te maken uit het verband van de Sorbonne werden na 1881 herhaaldelijk ondernomen.

Hier is voor het recht verstaan der dingen een kleine toelichting noodig. De Sorbonne toch moet voor wat deze periode van vóór 1885 betreft, niet verward worden met de officiële Theologische Faculteit. En evenmin met de officiële universiteit. Zij was oorspronkelijk niets anders — ik gebruik nog steeds de genoemde bron — dan het beroemdste van de Parijsche collèges. Collèges noemde men alumnaten, waarin een be-